

บทความวิจัย

**ปัจจัยที่สัมพันธ์กับระยะเวลาถึงโรงพยาบาลหลังจากเกิด
อาการของผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองระยะเฉียบพลัน
Factors Related to Onset Arrival Time in Patients
with Acute Stroke**

ดวงทิพย์ บินไทยสงค์, พย.ม. (Tuangthip Binthaisong, M.N.S.) *

อรสา พันธุ์ภักดี, พย.ด. (Orasa Panpakdee, DNS.)**

พิศสมัย อรทัย, ค.ด. (Pisamai Orathai, Ph.D.)***

ดิษยา รัตนากร, พ.บ.ว.ว. ประสาทวิทยา (Disya Ratanakorn, M.D.)****

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงบรรยายครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระยะเวลาถึงโรงพยาบาลหลังจากเกิดอาการโรคหลอดเลือดสมองระยะเฉียบพลัน และปัจจัยที่สัมพันธ์กับระยะเวลาถึงโรงพยาบาลหลังจากเกิดอาการของผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองระยะเฉียบพลัน โดยใช้กรอบแนวคิดการจัดการกับอาการของดอดด์และคณะเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง โดยเป็นผู้นำส่งผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองระยะเฉียบพลัน จำนวน 76 ราย ที่มารับการรักษาในหออภิบาลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองโรงพยาบาลรามาริบัติเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล แบบบันทึกข้อมูลการมาโรงพยาบาล แบบประเมินการรับรู้เกี่ยวกับโรคหลอดเลือดสมอง และแบบประเมินการรับรู้ความรุนแรงของโรคหลอดเลือดสมอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ฐานนิยม ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยใช้สถิติไคสแควร์ และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

* นักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพยาบาลผู้ใหญ่ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาริบัติ มหาวิทยาลัยมหิดล

**รองศาสตราจารย์ ภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาริบัติ มหาวิทยาลัยมหิดล

***ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาริบัติ มหาวิทยาลัยมหิดล

****ศาสตราจารย์ ภาควิชาอายุรศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาริบัติ มหาวิทยาลัยมหิดล

ผลการวิจัยพบว่า ระยะเวลามาถึงโรงพยาบาลหลังจากเกิดอาการของผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองระยะเฉียบพลันเร็วไม่เกิน 180 นาที โดยใช้เวลา เฉลี่ย 95.29 นาทีในกลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้เกี่ยวกับโรคหลอดเลือดสมองที่ถูกต้อง และมีการรับรู้ความรุนแรงของโรคหลอดเลือดสมองอยู่ในระดับปานกลาง ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ พบว่า การรับรู้เกี่ยวกับโรคหลอดเลือดสมองและการรับรู้ความรุนแรงของโรคหลอดเลือดสมองของกลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์ทางลบกับระยะเวลามาถึงโรงพยาบาลหลังจากเกิดอาการของผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองระยะเฉียบพลัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01 ตามลำดับ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ของกลุ่มตัวอย่าง และระบบการนำส่งผู้ป่วยไม่มีความสัมพันธ์กับระยะเวลามาถึงโรงพยาบาลหลังจากเกิดอาการของผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองระยะเฉียบพลัน

ผลการวิจัยครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะว่า ควรให้ความรู้เกี่ยวกับอาการของโรคหลอดเลือดสมองและการจัดการกับอาการแก่บุคคลใกล้ชิดผู้ป่วยที่เป็นกลุ่มเสี่ยงในการเกิดโรคหลอดเลือดสมอง เพื่อให้ผู้ป่วยมารับการรักษาได้อย่างรวดเร็ว

คำสำคัญ: โรคหลอดเลือดสมอง/ การรับรู้/ ระยะเวลามาถึงโรงพยาบาล

ABSTRACT

The study aims to explore onset arrival time and factors related to onset arrival time in patients with acute stroke. Dodd's symptom management model was used as the research framework. Purposive sampling was used to select 76 transporters of patients with acute stroke who were admitted to the acute stroke unit, Ramathibodi Hospital. The following instruments were used to collect data: the demographic data assessment form, the hospital visit records, the perception of stroke questionnaire and the perception of stroke severity questionnaire. Data were analyzed in terms of frequency, percentage, mean, mode, standard deviation, Chi-square and Pearson's product moment correlation coefficient.

The findings of this study showed that onset arrival time within 180 minutes, mean average was 95.29 minutes. Participants had a correct perception of stroke and a moderate score of perception of stroke severity. In addition, the perception of stroke and perception of stroke severity were negatively related to onset arrival time at .05 and .01 level of statistical significance respectively. Age,

education level, income of the subject and patient transfer system were not related to onset arrival time. It could be explained that transporters who had a correct perception of stroke and high perception of stroke severity would have a reduced onset arrival time to the hospital.

The findings of this study suggest that health care providers should provide information to increase perception of a stroke, and management for family members of persons who are at risk of stroke in order to decrease onset of arrival time.

Keywords : Stroke/ Perception/ Onset arrival time

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โรคหลอดเลือดสมอง (stroke หรือ cerebrovascular disease) เป็นโรคที่มีอัตราการตายสูง และผลจากโรคทำให้เกิดความพิการในประเทศสหรัฐอเมริกาพบว่าโรคหลอดเลือดสมองเป็นสาเหตุการตายอันดับ 3 และเป็นสาเหตุหลักของการเกิดความพิการ (Moser, et al., 2006) สำหรับในประเทศไทย โรคหลอดเลือดสมองก็เป็นโรคที่เป็นสาเหตุการตายที่สำคัญเป็นอันดับ 3 จากสถิติของกระทรวงสาธารณสุขพบว่า มีผู้เสียชีวิตจากโรคหลอดเลือดสมองจำนวน 15,648 คน คิดเป็นร้อยละ 24.66 ต่อจำนวนประชากร 100,000 คน (สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์, 2552)

องค์การอนามัยโลกได้ให้คำจำกัดความของโรคหลอดเลือดสมองว่า เป็นกลุ่มอาการทางคลินิก ประกอบด้วยลักษณะอาการทางระบบประสาทบกพร่อง ที่เกิดขึ้นทันทีทันใด มีอาการแสดงนานกว่า 24 ชั่วโมง (World Health

Organization, 2006) อาการที่เกิดขึ้นมีสาเหตุเกิดจากการแตก ตีบหรืออุดตันของหลอดเลือดสมอง(Barker, 2008) การรักษาโรคหลอดเลือดสมองมีเป้าหมายคือต้องได้รับการรักษาเร็วที่สุด (ดิชยา รัตนากรและเจษฎา เขียนดวงจันทร์, 2550) การรักษาอย่างถูกต้องและรวดเร็วตั้งแต่ระยะแรกจะช่วยลดความพิการและอัตราการตายลงได้ (Shephard, 2004) ในปัจจุบันการรักษาผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองระยะเฉียบพลันมีความก้าวหน้าเป็นอย่างมาก โดยผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองระยะเฉียบพลันที่ได้รับการฉีด recombinant tissue plasminogen activator (rt-PA) ขนาด 0.9 มก./กก. เข้าหลอดเลือดดำภายใน 3 ชั่วโมงหลังเกิดอาการ ประมาณร้อยละ 30-50 ของผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองระยะเฉียบพลันที่เกิดจากตีบหรืออุดตันของหลอดเลือดสมอง จะกลับมามีอาการเป็นปกติ (สถาบันประสาทวิทยา, 2550)